

MÜDAFİİN HAZIRLIK DOSYASINI İNCELEME HAKKI

Mahmut KOCA*

I- GİRİŞ

Müdafie tanınan hukuki yardımda bulunma hakkının (CMUK m. 136) işlevselliği, sanığın savunmasının etkin bir şekilde yapılmasıyla mümkündür. Müdafiiin savunma yapabilmesi, sanık hakkında ileri sürülen suçlamayı ve bunun tüm delillerini bilmesini gerektirir. Bu ise, gerek kolluk, gerekse savcılık tarafından toplanan sanığın leh ve aleyhindeki delleri kapsayan dosyanın incelenmesiyle mümkündür.

CMUK m. 143'de 1992 tarihinde yapılan değişiklik, müdafiiin ¹ dava dosyasını inceleme hakkını ileri bir düzeyde tanımakla sanığın savunma hakkına gereken önemi vermiştir. Bu maddenin birinci fıkrasında müdafiiin hazırlık evrakı ile, dava dosyasının tamamını inceleme ve istediği evrakın bir suretini harçsız alma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise, yalnızca "hazırlık evrakı bakımından" bir istisna öngörülmüştür. Bu durumda müdafii hazırlık soruşturmasının bitmesiyle birlikte, dava dosyasını hiçbir sınırlamaya tabi olmaksızın inceleme hakkına sahiptir. Bir başka ifade ile, "hazırlık evrakının" araştırmaların bitmesinden itibaren "dava dosyası" na dönüştüğünü ve CMUK'un 143/2'de öngörülen sınırlamanın da, sona erdiğini kabul etmek gerekmektedir.

"Dava dosyasının" müdafii tarafından incelenmesi hiçbir şekilde kısıtlanamayacağı için bu çalışmada sadece "hazırlık evrakı" bakımından müdafiiin yetkileri incelenecektir.

II- MÜDAFİİN HAZIRLIK EVRAKINI İNCELEME HAKKI

1- İncelemenin Serbest Oluşu

3842 sayılı kanun ile CMUK'nun 143. maddesinde yapılan değişiklik, hazırlık soruşturmasında önceden mevcut olan "doyanın gizliliği" prensibini ortadan kaldırmıştır². Yeni düzenleme ile birlikte artık, hazırlık soruşturmasının gizliliği sanık³ ve müdafii yönünden genel bir kural olmaktan çıkmış istisna haline gelmiştir⁴.

* Arş.Gör.Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı

¹ Bu hak hem sanığın veya yasal temsilcisinin seçtiği hem de baronun tayin ettiği müdafii için geçerlidir.

² CMUK'nun değişiklikten önceki 143. maddesinde hazırlık evrakının müdafii tarafından incelenmesi kural olarak izne taabi idi. İzin verilmesi için de, incelemenin soruşturmanın amacına zarar vermeyeceğinin anlaşılması gerekmekteydi. Geniş bilgi için bkz. Nurullah Kunter, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 8.bası, İstanbul, 1986, s.435; Nur Başar Centel, Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafii, İstanbul, 1984, s.118 vd.

³ Bu çalışmada müdafiiin hazırlık evrakını inceleme hakkı ele alınmış, sanığın bu hakka sahip olup olmadığı inceleme alanı dışında tutulmuştur. Ancak, müdafie tanınan bu hakkın sanığa tanınmaması düşünülemez. Sanığın savunmasını yapabilmesi hakkında ileri sürülen iddiaları ve bunun delillerini öğrenmesiyle mümkündür. Bu nedenle zorunlu müdafilik sistemi kabul edilmedikçe müdafie tanınan bu haktan sanığın yoksun bırakılması düşünülemez. Aksi bir anlayış, savunma hakkını ortadan kaldırdığı gibi, inceleme yapması her zaman mümkün olan iddia makamına tanınan bu haktan müdafii bulunmayan sanığın yoksun bırakılması "silah eşitliği" ilkesine de aykırıdır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kunter, s.435; Öztekin Tosun, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.1, İstanbul, s.634; Hadi Tan, "Müdafaa Hakkının Hududu Şümulü, CMUK 136-146 Maddeleri

Hazırlık evrakının incelenmesine engel olmak savunma hakkının özünü ortadan kaldırmak anlamına gelmektedir. Müdafinin sanığı savunabilmesi için hakkında ileri sürülen iddiaları delilleriyle birlikte öğrenmesi gerekir⁵. Aslında bu hak isnadı öğrenme hakkının bir uzantısıdır. Bu nedenle kanunun müdafie kural olarak hiçbir izne gerek olmaksızın hazırlık evrakını inceleme ve suret alma hakkını sağlaması olumlu bir gelişmedir⁶.

Müdafinin hazırlık evrakını inceleme hakkı, bu evrakın kolluk veya savcılıkta olması bakımından bir farklılık doğurmaz. Hazırlık dosyası kollukta iken, müdafinin kolluk görevlilerinin izinlerine gerek olmaksızın bu evrakı inceleme hakkı vardır. Aynı şekilde savcının da müdafie hazırlık dosyasını incelememe yetkisi bulunmaktadır⁷. Gerek kolluğa, gerekse savcılığa müdafii tarafından evrakın incelenmesi talebi yapıldığı zaman, bu organların sözkonusu talebi geri çevirme yetkileri yoktur. Aksi bir anlayış müdafinin hazırlık evrakını inceleme hakkını izne bağlı tutmaktan başka bir anlam taşımaz. Halbuki yapılan değişiklikle, hazırlık evrakının incelenmesi kural haline getirilmiş, sınırlama istisna olarak kabul edilmiştir.

Eğer müdafinin hazırlık evrakını inceleme talebi üzerine kolluk ya da savcılık karar verecek olursa, hazırlık evrakının gizliliği kuralı devam ediyor demektir. CMUK m. 143/2'de öngörülen istisnai durum söz konusu ise, hazırlık evrakının inceleme talebi yapılmadan savcı "soruşturmanın gayesinin tehlikeye düşürülebileceği" iddiası ile müdafinin bu hakkının kısıtlanmasını sulh hakiminden istemelidir. Sulh hakimi bu talebi yerinde görürse, hazırlık dosyasının gizliliği kuralı geçerli olabilir. Aksi takdirde ne kolluğun ne de savcılığın hazırlık evrakını inceleme hakkını kısıtlama yetkileri bulunmamaktadır.

2- İncelenecek Hazırlık Evrakının İçeriği

Hazırlık evrakı kavramı içerisine soruşturmaya ilişkin olan her türlü belge girmektedir. Hazırlık soruşturmasının başlamasıyla birlikte, kolluğun olaya ilk el koyduğu andan itibaren toplanmış bulunan leh ve aleyhdeki tüm belgeler; ses kayıtları, fotoğraflar, adli sicil kaydı, sicil dosyası, dava ile ilgili daha önceki mahkeme kararları, bilirkişi raporları ve her türlü tutanak hazırlık evraklarının konusunu oluştururlar⁸. Bu nedenle, hazırlık soruşturmasının başlamasıyla birlikte dosyaya giren ve kolluk ile iddia makamının inceleme yetkisine sahip olduğu, sanığı suçlamaya ya da suçsuzluğunu

Hükümlerinin Açıklaması", AD, 1950, sy.7, s.888; Centel, s.112-113; Süheyl Donay, İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku, İstanbul, 1982, s.149; İbrahim Vidinli, "Müdafinin Dava Evrakını Tetkik Selahiyeti", AD, C.36, sy.12, 1945, s.1301, Erol Cihan-Feridun Yenisey, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 1996, s.130

⁴ Bu durum değişiklik gerekçesinde şöyle ifade edilmiştir: "CMUK'un 143. maddesine göre hazırlık soruşturmasının gizliliği sanık ve müdafii yönünden genel bir kural değildir. Hazırlık tahkikatının gizli olduğu ileri sürülerek, evrakı incelemelerine mani olmak savunma hakkının özüne dokunmak, onu ortadan kaldırmak anlamını taşıdığı cihetle bu madde ile 143. madde değiştirilmiş, gizlilik istisna olup, ancak bu yönde hakim kararı mevcut ise müdafinin evrakı inceleme hakkı kısıtlanabilecektir". Gerekçe için bkz. Erdener Yurtcan, CMUK, Ceza Yargılaması Hukuku 1992 Değişiklikleri, İstanbul, 1993, s.54

⁵ Faruk Erem, Diyalektik Açısından Ceza Yargılaması Hukuku, 6.bası, Ankara, s.182

⁶ Karşı görüş Cihan-Yenisey, s.129-130; Timur Demirbaş, Sanığın Hazırlık Soruşturmasında İfadesinin Alınması, İzmir, 1996, s.135

⁷ Aksi görüş, Demirbaş, s.135

⁸ Centel, .113; Tan., s.887; Vidinli, s.1288-1299

kanıtlamaya yarayan her türlü belge, bilgi ve dökümanın incelenmesi müdafie tanınan bir hak⁹. Bu hakkın kısıtlanması savunma hakkına yapılan bir sınırlamadır¹⁰.

Diğer taraftan koruma altına alınmış ve davada delil olarak kullanılacak olan eşya ve belgelerin de müdafii tarafından incelenmesi gerekir. Son soruşturmada görüleceği gerekçesiyle, hazırlık soruşturması sırasında incelemenin engellenmesi kanuna aykırıdır¹¹. Zira kanunda, müdafii hazırlık evrakını inceleme hakkına sahip olduğu belirtilmiş ve deliller konusunda herhangi bir istisna getirilmemiştir. Bu nedenle hazırlık evrakı içinde bulunan her türlü delilin müdafii tarafından incelinebilmesi gerekir. Nitekim mehaz Alman CMUK m.147/1'e 1968'de açıklık getirilerek müdafii, resmen koruma altına alınmış delilleri inceleme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Kanunumuzda belgeler, deliller gibi bir ayırım yapılmaksızın hazırlık evrakının tamamının incelenmesinden söz edildiğine göre, bir bütün olarak hazırlık evrakı olan her türlü belge ve delili müdafii inceleme hakkı vardır.

3- Hazırlık Evrakının İncelenmesinin Sınırlandırılması

3842 sayılı yasa ile CMUK'un 143. maddesinde yapılan değişiklikle, hazırlık soruşturmasını da müdafii hazırlık evrakını izin almadan incelemesi, kural haline getirilmiştir. CMUK m.143/1'de müdafii hazırlık evrakının tamamını inceleme ve istediği evrakın bir suretini harçsız alma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Müdafie tanınan bu hakkın tek istisnası ise, aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre "müdafinin hazırlık evrakını incelemesi veya suret alması hazırlık soruşturmasının gayesini tehlikeye düşürebilecek ise, cumhuriyet savcısının talebi üzerine sulh hakimi kararıyla, hazırlık soruşturması sırasında bu hak kısıtlanabilir". Buhüküm çerçevesinde müdafii hazırlık evrakını inceleme ya da bu evraktan suret alma hakkı yalnızca hazırlık soruşturmasında kısıtlanabilecektir. Müdafii bu hakkını kısıtlamaya karar verme yetkisi ise, sadece sulh hakimine aittir. Sulh hakimi bu kararı cumhuriyet savcısının talebi üzerine verebilir. Hakimin böyle bir talep üzerine müdafii bu hakkını önleme zorunluluğu yoktur¹². Savcının talebini değerlendirmek yargıcın yetkisindedir. Yargıç böyle bir talebi inceleyerek, kabul ya da reddine karar verebilir. Sulh hakiminin bu kararı aleyhine ilgililer acele itiraz yoluna baş vurabilirler (CMUK m.304).

Hazırlık soruşturmasında müdafinin dosyayı inceleme hakkını sınırlandırma yetkisi münhasıran sulh hakimine ait olmakla, kolluk veya savcının böyle bir karar verme yetkileri yoktur. Bu nedenle, müdafii kolluk ve savcılık nezdindeki hazırlık evrakını incelemek ya da suret almak istediğinde, bu istemi yerine getirilmelidir. Şayet kolluk elindeki evrakın müdafii tarafından incelenmesini soruşturmanın gayesi bakımından tehlikeli görüyorsa, durumu savcıya ileterek hakiminden kısıtlamaya ilişkin bir karar alınmasını sağlamalıdır.

Kanunun "dosyanın gizliliğine ilişkin" karar verme yetkisini yalnızca sulh hakimine tanınması isabetli olmuştur. Kanunun değişmesinden önce, evrakı inceleme iznini savcılık verebilmekteydi¹³. Savcıya böyle bir yetkinin verilmesi bir çok sakıncayı beraberinde getirmiş ve uygulamada soruşturmanın gayesini tehlikeye düşürme kriteri, hazırlık soruşturmasının gizliliği ilkesiyle de birleşince, müdafii tarafından bu yönde

⁹ Erem, s.182

¹⁰ Cihan-Yenisey'e göre böyle bir hak hazırlık soruşturmasında müdafie hiç verilmemelidir. Çünkü hazırlık soruşturmasında dosya gizli olmalıdır. (Cihan-Yenisey, s.129); aynı görüş Demirbaş, s.135

¹¹ Centel, s.114

¹² Nevzat Toroslu, "Ceza Muhakemesinde Yapılan Son Değişiklikler", İnsan Hakları Yıllığı, C.14, 1992, s.23

¹³ Centel, s.118; Vidinli, s.1299; Feridun Yenisey, Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku, Hazırlık Soruşturması ve Polis, 1.bası, İstanbul, 1987, s.119

yapılan istemlerin sürekli reddedilmesi sonucunu doğurmuştur¹⁴. İddia makamı olan savcının savunma makamında bulunan müdafinin böyle bir talebini objektif değerlendirmesi beklenemeyeceği gibi, bu düzenleme savunma makamını iddia makamı karşısında güçsüz ve ona bağımlı kılmıştır.

Bu nedenle, hazırlık soruşturmasında müdafinin dosyayı inceleme hakkının kısıtlanmasına karar vermeye sulh hakiminin yetkili kılınması, savunma makamı ile iddia makamı arasındaki "silah eşitliğini" sağlaması bakımından yararlı olmuştur. Böylece savcılık, müdafinin dosyayı incelemesine engel olucu bir konumdan çıkarılarak, iddia ve savunma makamları arasında denge kurulmaya çalışılmıştır¹⁵.

Müdafinin hazırlık evrakını inceleme veya bu evraktan suret alma hakkı yalnızca soruşturmanın amacını tehlikeye düşürülebilecek ise kısıtlanabilir. Soruşturmanın amacını tehlikeye düşürme, soruşturmanın geciktirilmesi, engellenmesi, olayın aydınlatılmasının zorlaştırılması demektir¹⁶. Müdafinin dosya içeriğini öğrenmesi, toplanmakta olan delilleri karartma, sanık hakkında uygulanacak bir koruma tetbirini sonuçsuz bırakma veya önceden bilindiği takdirde başarıya ulaşacak bir soruşturma işleminin amacına ulaşmasını önleme gibi tehlikeleri doğuracaksa, engellenebilir¹⁷. Ancak sanığın müdafii aracılığıyla diğer ifade sahiplerinin söylediklerini öğrenerek bu beyanlarla çelişmeyen beyanda bulunmak ve böylece gerçeğe aykırı ifade verme ihtimali nedeniyle müdafinin bu hakkı kısıtlanmamalıdır¹⁸. Çünkü böyle bir ihtimal soruşturmanın gayesini tehlikeye düşürücü nitelikte değildir, zira sanığın susma hakkı olduğu gibi üçüncü kişilerin haklarını zedeledikçe gerçeğe aykırı beyanda bulunması da savunma hakkının içinde sayılmalıdır¹⁹. Ayrıca müdafii sanığın ifadelerinin bulunduğu tutanaklar ile hazır bulunmaya yetkili olduğu diğer adli işlemlere ilişkin tutanakları mutlak olarak inceleme yetkisine sahiptir (CMUK m.143/ son).

Bu nedenle ne zaman soruşturmanın amacının tehlikeye düşeceğini genel bir kural ile tebit etmek güçtür. Burada her somut olayda dosya içeriğindeki bilgi ve delillerin müdafii tarafından öğrenilmesi halinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşüp düşmediği incelenmelidir. Bu konuda hakimnin karar vermesi de savunma makamı bakımından bir güvence oluşturmaktadır²⁰.

Müdafinin hazırlık dosyasını inceleme hakkı soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmekten başka bir nedenle kısıtlanmamalıdır. Müdafinin dosya içeriğini öğrenmesi savunmayı hazırlamak amacıyla tanındığı için, dosya içeriğindeki bilgileri sanığa aktarması mümkündür. Müdafinin dosya içeriğinden edindiği bilgileri savunma amacının dışında ve kötüye kullanması halinde eylem bir suç teşkil ediyorsa adli makamlara ve baroya başvurulurken disiplin soruşturması kanalları işletilmelidir²¹. Bunun dışında

¹⁴ Centel, s.119

¹⁵ Demirbaş'a göre, iddia ve savunmayı eşit kılmak işin tabiatına aykırıdır ve hazırlık soruşturmasının esasına uymamaktadır. Çünkü hazırlık soruşturmasının açıklığı esasını kabul eden bir hukuk sistemi olmadığı gibi böyle bir düzenleme ile savunma güçlendirilerek sanık korunmak istenirken, hazırlık soruşturması işlemez hale sokularak, suçlu ve suçluluk korunmaktadır.(Demirbaş, s.135)

¹⁶ Centel, s.120

¹⁷ Cihan-Yenisey, s.130; Albin Eser, "Alman-Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Sanığın Hukuki Durumu", (Çev.Nur Centel), YD. C.16, sy.3, 1990, s.336

¹⁸ Karşı görüş için bkz.Cihan-Yenisey, s.130

¹⁹ Yenisey'e göre sanığın yalan söylemesi de bir hak olarak tanınabilir. (Feridun Yenisey, Uygulanan ve Olması Gereken Ceza Muhakemesi Hukuku Duruşma ve Kanun Yolları, 2.baskı, İstanbul, 1990, s.78-79)

²⁰ Mevaz Alman CMUK'unun 147/5. maddesinde hazırlık soruşturması sırasında dosyayı inceleme iznini savcılık da verebilmektedir (Madde metni için bkz. Kayıhan İçel-Feridun Yenisey, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları, 3.bası, İstanbul, 1990, s)

²¹ Centel, s.120

müdafiiin dosya içeriğini kötüye kullanması olasılığı düşünülerek hazırlık evrakını inceleme hakkına kısıtlama getirilmemelidir.

Mehaz Alman CMUK'nun 147/2 maddesi de araştırmaların sona erdiği dosyaya henüz kaydedilmemeşe ve soruşturmanın gayesini tehlikeye düşürebilecek ise, müdafiiin dosyayı görmesine ve resmen muhafaza altına alınmış somut delillerin incelenmesine izin verilmeyebileceğini kabul etmiştir²².

4- Muhakemenin Hiçbir Aşamasında İncelenmesi Kısıtlanamayan Evrak

Hazırlık soruşturmasında müdafiiin hazırlık evrakını incelemesi veya bu evraktan suret alınması eğer soruşturmanın gayesini tehlikeye düşürecekse hakim kararıyla sınırlandırılabilir (CMUK m.143/2). Hazırlık soruşturmasında da müdafii tarafından incelenmesi veya suret alınması soruşturmanın gayesini tehlikeye düşürse bile, incelenmesi sınırlandırılmayan bir takım belgeler vardır. CMUK m.143/ son'a göre yakalanan kişinin veya sanığın sorgusunu içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve yakalanan kişi veya sanığın hazır bulunmaya yetkili olduğu diğer adli işlemlere ilişkin tutanakların incelenmesi ya da bunlardan suret alınması hiçbir amaçla engellenemez.

Bu tutanak ya da raporların müdafii tarafından incelenmesi savunma bakımından büyük önem taşımaları nedeniyle hiçbir şekilde kısıtlamaya tabii tutulmamıştır. Yapılmaları esnasında sanığın hazır bulunmaya yetkili olduğu evrak ile tutanaklar ve diğer adli işlemler bilirkişi raporlarının müdafii tarafından incelenmesi soruşturmanın gayesini tehlikeye düşürme gerekçesiyle hakim kararıyla da kısıtlanamaz. Eğer sulh hakimi söz konusu gerekçe ile dosyanın gizliliğine karar vermişse belirtilen belgelerin dosyadan çıkartılarak müdafiiin incelenmesine sunulması zorunludur. Soruşturmanın gayesine zarar vereceğinden bahisle müdafiiin bu husustaki talebi reddolunamaz²³

Bilirkişi raporları dışındaki müdafiiin inceleme ve suret alma hakkının kısıtlanamayacağı diğer tutanakların ortak noktası, sanığın katılımı ile meydana getirilen işlemler olmasıdır. Kaynak Alman CMUK'un 147/3 maddesinde ise, müdafii tarafından incelenmesi engellenemeyecek olan belgelerin sanığın değil, yapılmaları esnasında müdafiiin hazır bulunduğu işlemler olduğu belirtilmiştir.

"Yakalanan kişi veya sanığın sorgusunu içeren tutanak" ibresi, yargıç gibi kolluk ve Cumhuriyet Savcısıncı alınan ifade tutanaklarını da kapsamaktadır. Sanığın yazılı beyanları ifade almaya yönelik sorular için verilmişse, bunların da sorgu tutanağı sayılmaları gerekir²⁴. Keşif ve muayene, tanık ve bilirkişi dinlenmesi, gibi işlemlere sanık ve müdafiiin katılma hakkı olduğu için (CMUK m. 162/1,2) bu işlemlere ilişkin tutanakların da müdafii tarafından her zaman incelenmesi mümkündür (CMUK m. 143/son). Sanığın bu işlemler yapılırken hazır bulunmaması müdafiiin söz konusu tutanakları serbestçe incelemesine engel olmaz²⁵.

5- Müdafiiin Hazırlık Evrakını İnceleyebileceği Yer ve Süre

Müdafiiin hazırlık evrakını inceleyeceği yer, dosya savcılıkta ise savcılık kalemi, kollukta ise polis merkezidir. Bu durum CMUK'da belirtilmemiş olmakla beraber, Avukatlık K. m. 46/2'ye kıyasen böyle kabul etmek gerekir.

²² Metin için bkz. İçel-Yenisey, s.294

²³ Vidinli, s.1299

²⁴ Centel, s.121

²⁵ Kunter, s.702

Hazırlık soruşturmasının yapıldığı yerde oturmayan müdafii savcıdan, dosyanın bulunduğu yer savcılığına gönderilerek orada incelemeyi istemesi kabul edilmemelidir. Zira hazırlık soruşturmasındaki işlemlerin tamamlanması zaman bakımından acele davranılmasını gerektirdiği gibi, güvenlik bakımından da tehlike söz konusu olabilir. Bu nedenle, müdafii böyle bir talebi geri çevirmelidir.

Kaynak Alman CMUK m. 147/4 müdafie, izin verilmesi ve engel olacak önemli nedenlerin bulunmaması halinde somut delil parçaları hariç talebi halinde, dosyayı incelemek amacıyla işyerine veya evine götürülmesine olanak tanımaktadır. Bunun nedeni olarak dosyanın incelenmesi ve değerlendirilmesinde kolaylık sağlamak amacının olduğu belirtilmektedir²⁶.

Kanımca, CMUK m. 143/1, inceleyebileceği her evrakın suretini veya fotokopisini harçsız alma hakkını müdafie tanıdığı için kanuna böyle bir hükmün konulmaması bir eksiklik değildir²⁷. Kaynak kanunda m.147 müdafie dosyadan suret alma hakkı öngörülmediği için, daha rahat incelemesi amacıyla evine ya da bürosuna götürülmesine izin verilmiş olabilir. Bizde müdafii hazırlık dosyasının bütününi fotokopi yoluyla elde etmesi ve her yerde incelemesi mümkündür²⁸. Ayrıca dosya aslının müdafii evine ya da bürosuna gönderilmesine izin verilmesine gerek yoktur. Bu nedenle, müdafii hazırlık dosyasını savcılıktan dışarıya çıkaramaz ve böyle bir talepte bulunamaz. Zaten böyle bir talebin yasal dayanağı da bulunmamaktadır. Hazırlık dosyası ilgililerin izin verdiği yerde incelenmeli ve fakat eve ya da büroya götürülmemelidir²⁹.

Müdafii hazırlık dosyasını inceleyebilmesi için makul bir süre tanınmalıdır. Bu sürenin takdirinde her olayın özelliği göz önünde bulundurulmalı ve dosya içeriğinin yoğunluğu dikkate alınmalıdır³⁰. Sürenin belirlenmesindeki ölçü için inceleme hakkı esas olmalıdır. Müdafii özellikle sanığın özgürlüğünün kısıtlandığı durumlarda bu tetbirin hukuka uygun olup olmadığını mahkemede ileri sürebilmesi için, dosyayı bütünüyle inceleyebilmelidir. Zira müdafinin savunma yapabilmesi için dosya içeriğini öğrenmesi gerekir.

Müdafii dosyayı bir veya birkaç defa inceleyebiliriz. Fakat dosyayı incelemek için bunların sürekli hazır tutulmalarını istememeli ve soruşturmanın geciktirilmesine sebep olmamalıdır³¹.

6- DGM'nin Görev Alanına Giren Suçlardaki Durum

CMUK'da reform niteliğinde değişiklikler yapan 3842 sayılı yasanın 31. maddesinin 1'inci fıkrası, yukarıda açıkladığımız müdafii hazırlık evrakını inceleme ve suret alma hakkını, DGM'nin görev alanına giren suçlardan sanık olan kişilerin müdafilerine tanımamıştır. DGM'nin görev alanına giren suçlar bakımından CMUK'nun değişiklikten önceki 143. maddesinin yürürlükte olduğunu kabul etmiştir. Mart 1997'de kabul edilen ve 3842 sayılı kanun ile getirilen düzenlemenin bazı hükümlerini değiştiren yasa da bu konuda bir değişiklik yapmamıştır³². İnsan haklarına aykırı görülerek

²⁶ Eser, s.337

²⁷ Karşı görüş için bkz. Vidinli, s.1297; Centel, s.117

²⁸ Avukatlık Kanunu m. 46/1'e göre gerekli giderler ödenerek, adliye içerisinde fotokopi yoluyla örnek çıkartılması mümkündür. Yasaya göre adliye binası içinde fotokopi yaptırılmayan durumlarda evrakın fotokopi amacıyla da olsa dışarıya çıkartılması mümkün değildir. Adliye binası içinde fotokopi olanağının bulunmaması halinde savunma hakkının kullanılmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirler alınarak dosyanın dışarıya çıkartılmasına imkan sağlanmalıdır.

²⁹ Vidinli, s.1297; Tan, s.888

³⁰ Centel, s.117

³¹ Centel, s.117

³² Kanun No:4229 Kabul T. 6.3.1997 (R.G.12 Mart 1997, sy. 22931)

yürürlükten kaldırılan hükümlerin belirli bazı suçlar bakımından hala yürürlükte tutulması hukuk tekniğine aykırıdır. Eğer bazı suç failleri belirli haklardan yararlandırılmak istenmiyorsa yapılması gereken, kurala istisnalar getirmek şeklinde olmalı idi³³.

Bu yasal düzenleme karşısında DGM'nin görev alanına giren suçlardan sanık olan kişilerin müdafileri, hazırlık dosyasını inceleme bakımından CMUK'nun eski 143. maddesindeki düzenlemeye tabiidirler. Bu hükme göre, hazırlık soruşturmasının gizliliği esastır ve müdafii ancak iddianamenin mahkemeye verilmesinden sonra dava ile ilgili her türlü evrak ve belgeyi inceleyebilir. Bundan önce hazırlık evrakının incelenmesi, soruşturmanın gayesine zarar vermeyeceğinin anlaşılmasına bağlıdır. İncelemenin soruşturmanın gayesine zarar vermeyeceğinin anlaşılması üzerine hazırlık soruşturmasında savcı müdafie izin verebilir. Dolayısıyla DGM'nin görev alanına giren suçlar bakımından müdafinin hazırlık dosyasını incelemesi kural olarak izne tabidir.

Sanığın sorgusunu içeren tutanak ile bilirkişi raporlarının ve sanığın hazır bulunmağa yetkili olduğu diğer adli işlemlere ilişkin tutanakların hazırlık soruşturmasında incelenmesi izne bağlı olmayıp, müdafii bu evrakları serbestçe inceleyebilme hakkına sahiptir.

İddianamenin mahkemeye verilmesinden sonra ise müdafii, dava ile ilgili her türlü evrakı inceleme ve istediği evraktan suret alma hakkına sahiptir.

³³ Demirbaş, s.139

